

«Qui fruit ne sap collir»

I

Homenatge a Lola Badia

EDICIÓ A CURA DE

Anna Alborni, Lluís Cifuentes,
Joan Santanach i Albert Soler

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Edicions

EDITORIAL BARCINO

Universitat de Barcelona. Dades catalogàfiques

«Qui fruit ne sap collir» : homenatge a Lola Badia

ISBN 978-84-9168-648-4 (Edicions de la UB ; conjunt)

ISBN 978-84-7226-867-8 (Editorial Barcino ; conjunt)

I. Guàrdia Olmos, Joan, escriptor d'un pròleg II. Alberni, Anna, editor literari III. Cifuentes, Lluís, editor literari IV. Santanach, Joan, 1973- editor literari V. Soler, Albert, 1963- editor literari VI. Títol
1. Badia, Lola, 1951- 2. Literatura catalana 3. Literatura medieval 4. Catalunya 5. Antologies 6. Bibliografies 7. Homenatges

© Edicions de la Universitat de Barcelona

Adolf Florensa, s/n

08028 Barcelona

Tel.: 934 035 430

www.edicions.ub.edu

comercial.edicions@ub.edu

EDICIÓ TÈCNICA

Eulàlia Salvat Golobardes

FOTOGRAFIA DEL FRONTISPICI

Josep Losada

ISBN (Edicions de la UB)

978-84-9168-648-4

ISBN (Barcino)

978-84-7226-867-8

DIPÒSIT LEGAL

B-942-2021

IMPRESSIÓ I REL·LIGAT

Gráficas Rey

És rigorosament prohibida la reproducció total o parcial d'aquesta obra. Cap part d'aquesta publicació, inclòs el disseny de la coberta, no pot ser reproduïda, emmagatzemada, transmesa o utilitzada per cap tipus de mitjà o sistema, sense l'autorització prèvia per escrit de l'editor.

CONSELL EDITOR

Anna Alborni, Lluís Cabré, Miriam Cabré, Rosanna Cantavella,
Antònia Carré, Lluís Cifuentes, Isabel Grifoll, Sadurní Martí, Josep Pujol,
Xavier Renedo, Josep M. Ruiz Simon, Joan Santanach, Albert Soler,
Jaume Torró

Índex

<i>Presentació, per Joan Guàrdia Olmos</i>	11
<i>Semblança</i>	13
<i>Abreviatures</i>	19
ANNA ALBERNI, <i>Pus qu'estorts suy del lach de la mar fonda i la memòria literària d'Andreu Febrer</i>	21
GIOVANNI ALBERTOCCHI, <i>Alessandro Manzoni e l'attesa della Colonna infame</i> ...	35
RAFAEL ALEMANY FERRER, <i>Diafebus i Hipòlit, junts i en contrast</i>	45
ANNAMARIA ANNICCHIARICO, <i>La Lletra consolatòria di Joan Roís de Corella. Qualche postilla filologica, commento, traduzione</i>	55
JOSÉ ARAGÜÉS ALDAZ, <i>Ramon de Penyafort, Alfonso el Sabio y Ramon Llull. Itinerario hispánico de un milagro mariano</i>	69
JAUME AYMAR I RAGOLTA, <i>Ramon Llull i la descoberta d'Amèrica</i>	81
RAFAEL BELTRAN, <i>La sogra de Juvenal (Sàtira VI), l'Emperadriu de Tirant, l'Artemia de la Serafina i altres mares lascives de comèdia</i>	91
ANTHONY BONNER, <i>A qui volia adreçar-se Ramon Llull?</i>	101
LLUÍS CABRÉ, « <i>Per menor món l'hom per tots se nomena</i> ». <i>Sobre Ausiàs March i la filosofia natural</i>	117
MIRIAM CABRÉ, <i>Cerverí de Girona a la premsa catalana (1835-1938)</i>	125
ROSANNA CANTAVELLA, <i>La carta pròleg d'Aldonça de Montsoriu a la Vita Christi d'Isabel de Villena</i>	135
ANTÒNIA CARRÉ, <i>Els sequaços literaris de Guillem Metge</i>	145
LLUÍS CIFUENTES I COMAMALA, <i>La scripta librària catalana primitiva als primers textos mèdics en català</i>	157
ALEJANDRO COROLEU, <i>Notes sobre la presència del Virgili llatí al segle XVI a la Corona d'Aragó</i>	171
CHIARA CRISCIANI, <i>L'Epistola contra alchimistas di Nicola Eimeric</i>	179
ROCÍO DA RIVA, <i>Els textos rituals dels temples en època babilònica tardana (s. IV-I aC)</i>	195

FERNANDO DOMÍNGUEZ REBOIRAS, <i>La memoria y la fe. Reflexiones seniles en clave luliana</i>	209
ANTON M. ESPADALER, <i>Rere el rastre català de Flamenca i del Jaufré</i>	223
GIORGIO FAGGIN, <i>Galeotto fu Metge</i>	235
KÁLMÁN FALUBA, <i>Les paraules polisèmiques batalla i lliça al Curial</i>	239
ANNA FERNÁNDEZ-CLOT, <i>Ministrers i música al Curial e Güelfa</i>	245
MONTSERRAT FERRER SANTANACH, <i>Els altres herois. El cas de Marc Valeri Corb</i> . .	257
ALEXANDER FIDORA, <i>L'astròleg maligne. Notes sobre les fonts d'un exemple lul·lià</i> . .	267
ROGER FRIEDLEIN, <i>L'obra ibèrica d'Otto Denk, historiador de la literatura catalana medieval al segle XIX</i>	277
FRANCISCO M. GIMENO BLAY, <i>Un trasllat notarial i una butlla de plom de Jaume I</i>	285
SEBASTIÀ GIRALT, <i>El deix occità de Bartomeu de Tresbens</i>	301
FRANCESC J. GÓMEZ, <i>Curial in bivio, la ciència de Bacus i la iconografia de les Arts Liberals</i>	311
DAVID GUIXERAS OLIVET, <i>Eiximenis a la premsa catalana dels anys 1925-1939</i> . .	329
ROBERT D. HUGHES, <i>Ramon Llull and the rhetoric of prayer. A brief commentary</i> . .	343
JOSEP IZQUIERDO, <i>Una aproximació a Jean Gerson i Felip de Malla com a mestre i deixeble</i>	353
XAVIER LAMUELA, <i>Algunes observacions sobre l'etimologia del mot dessén de l'occità antic</i>	363
JEREMY LAWRENCE, <i>Civic ideals and "humanism" in the Crown of Aragon, 1383-1588</i>	373
LINO LEONARDI, <i>Per l'edizione di Guittone d'Arezzo. «Tutto mi strugge, in pensiero e 'n pianto» (VI)</i>	391
ALBERT LLORET, <i>Boscà, Mendoza, Cetina i March</i>	403
MARTA MARFANY, <i>Postibles musicals franceses als Estramps de Jordi de Sant Jordi</i>	413
SADURNÍ MARTÍ, <i>Sobre els falsos profetes al Segon del Crestià</i>	423
LLÚCIA MARTÍN PASCUAL, <i>La Història de Jacob Xalabín, trenta anys després</i> . . .	433
TOMÀS MARTÍNEZ ROMERO, <i>Narcís Vinyoles i els petits animals literaris</i>	443
JOSEP MASSOT I MUNTANER, <i>Higini Anglès i Rafael Patxot i Jubert</i>	451
ANNEMARIE C. MAYER, <i>Llull's arguments for the existence of God. A reflection on the basis of the Llibre del gentil</i>	461
JAUME MENSA I VALLS, <i>Arnau de Vilanova i els títols efectistes</i>	473

«Qui fruit ne sap collir»

II

Homenatge a Lola Badia

EDICIÓ A CURA DE

Anna Alborni, Lluís Cifuentes,
Joan Santanach i Albert Soler

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Edicions

EDITORIAL BARCINO

Índex

KÁROLY MORVAY, <i>Un tastet de fraseologia del Curial e Güelfa</i>	11
MARÍA DE LAS NIEVES MUÑIZ MUÑIZ, <i>Tracce del Tirant lo Blanc fra le righe dell'Orlando furioso</i>	27
JOSEP MURGADES, <i>Ocurrències de contrafisió en March</i>	39
MARINA NAVÀS FARRÉ, <i>Fin'amors pon ous al niu</i>	51
RAQUEL PARERA, <i>El recurs a l'exegesi dantesca en la traducció de la Commedia d'Andreu Febrer</i>	63
JORDI PARRAMON I BLASCO, <i>Els orígens d'un gènere popular: Apunts i comentaris sobre el Cançoneret Rovirola</i>	73
GEMMA PELLISSA PRADES, « <i>Un monument de la literatura catalana</i> ». <i>Apunt sobre els incunables de les Transformacions de Francesc Alegre</i>	81
MICHELA PEREIRA, <i>Segreti celesti e prassi terrena. Llull, Lavinbeta, Bruno</i>	93
RAFFAELE PINTO, <i>Dante e 'La compiuta donzella di Firenze'. Appunti di filoginia ed eterodossia dantesca</i>	109
ELENA PISTOLESI, <i>La biblioteca del crociato nel De fine di Raimondo Lullo</i>	117
JOSEP PUJOL, <i>Francesc de la Via, dues cartes d'amor i una autoritat de Petrarca (amb un ròssec gironí)</i>	127
RAFAEL RAMOS, <i>Una epístola de Séneca en la poesia de Ferrán Sánchez Calavera</i>	143
XAVIER RENEDO PUIG, <i>Avicenna, Gherardo Segarelli i un estudiant de Cantabrigia en el capítol 63 del Segon del Crestià</i>	155
FRANCISCO RICO, « <i>Abdalla sarracenus</i> ». <i>Las supercherías de Pico della Mirandola</i>	165
MARIBEL RIPOLL PERELLÓ, <i>El lullisme entre bambolines. La relació epistolar entre Mateu Obrador i Maria Antònia Salvà</i>	169
ISABEL DE RIQUER PERMANYER, <i>Articles de Martí de Riquer a Revista (1952-1955). Llibres i autors catalans</i>	179
PERE ROSSELLÓ BOVER, <i>Nota sobre la poesia lulliana de Jeroni Rosselló</i>	203
JOSEP E. RUBIO, <i>Lola Badia, introductora de Ramon Llull</i>	219
JOSEP MARIA RUIZ SIMON, <i>Sobre les discrepàncies respecte a la intenció dels autors en els diàlegs de Lo somni</i>	225
JULIO SAMSÓ, <i>Astrología matemática en el Libro de les nativitats de Bartomeu de Tresbens</i>	237

JOAN SANTANACH SUÑOL, <i>Apunts sobre la influència de la poesia medieval als inicis de la Renaixença</i>	255
SIMONE SARI, <i>Il papa Blaquerna, arabista</i>	271
ALBERT SOLER, <i>L'Arbre dels començaments de medicina de Guillem Pagès</i>	285
JOSEP SOLERVICENS, <i>La construcció d'un Ausiàs March renaixentista en glosses i comentaris cinccentistes</i>	295
BARRY TAYLOR, <i>Llull's Proverbis d'ensenyament in a copy of Hernán Núñez's Refranes, o proverbios en romance (Salamanca, 1555) in the British Library</i>	307
MARIA TOLDRÀ I SABATÉ, <i>Notes de Pau Ignasi de Dalmases a la seva col·lecció de manuscrits catalans</i>	317
JAUME TORRÓ TORRENT, <i>De l'amistat i dels llibres</i>	327
FRANCESC TOUS PRIETO, <i>Sobre les «Condicions d'amor» i la mort de l'amic</i>	339
ILARIA ZAMUNER, <i>Una versione veneziana dell'Epistola ad Alexandrum de dieta servanda</i>	347
<i>Resums / Abstracts</i>	365
<i>Bibliografia de Lola Badia (1971-2020), per Lluís Cifuentes i Comamala</i>	407
<i>Taula d'adhesions a l'homenatge</i>	475

Abreviatures

- ATCA* *Arxiu de Textos Catalans Antics*, Barcelona: IEC - Facultat de Teologia de Catalunya, 1982-.
- BSAL* *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*.
- DCVB* Antoni M. Alcover & Francesc de B. Moll, *Diccionari català - valencià - balear*, 10 vols., Palma: Moll, 1926-1968. En línia: <<https://dcvb.iec.cat/>>.
- DECLC* Joan Coromines, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, 10 vols., Barcelona: Curial, 1980-2001.
- DIEC2*. *Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans*. En línia: <https://dlc.iec.cat>.
- EL* *Estudios Lulianos*. Vegeu *SL*.
- ENC* Els Nostres Clàssics, Barcelona: Barcino, 1924-.
- FBM* Fundació Bernat Metge, Barcelona: Alpha, 1923-.
- Llull DB* Anthony Bonner, dir., *Base de dades Ramon Llull*, Centre de Documentació Ramon Llull (Universitat de Barcelona), 2002-. En línia: <<http://www.ub.edu/llulldb/>>.
- MOG* Raymundi Lulli, *Opera omnia*, 8 vols., ed. I. Salzinger, Magúncia: Häffner, 1721-1742. Reimpr. facs.: Frankfurt, 1965.
- NEORL* Nova Edició de les Obres de Ramon Llull, 5 vols., Palma: Patronat Ramon Llull, 1990-.
- OE* Ramon Llull, *Obres essencials*, 2 vols., Barcelona: Selecta, 1957-1960 (Biblioteca Perenne, 16-17).
- ORL* *Obres originals del Il·luminat Doctor Mestre Ramon Llull*, 21 vols., ed. Mateu Obrador *et al.*, Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- OS* *Obres selectes de Ramon Llull*, 2 vols., ed. Antoni Bonner, Palma: Moll, 1989 (Els Treballs i els Dies, 31-32).
- PAM* Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Abreviatures

- ROL Raimundi Lulli, *Opera latina*, vols. I-V, Palma: Maioricensis Schola Lullistica, 1959-1967; vols. VI i segs., Turnhout: Brepols, 1975-.
- SL *Studia Lulliana*. Abans *EL*.
- SW *Selected Works of Ramon Llull (1232-1316)*, 2 vols., ed. i trad. Anthony Bonner, Princeton: Princeton University Press, 1985.

L'obra ibèrica d'Otto Denk, historiador de la literatura catalana medieval al segle XIX

ROGER FRIEDLEIN
(Ruhr-Universität Bochum)

Der demokratische Zug in ihrem Charakter
ist ein ächt germanisches Erbstück.

O. DENK

L'any 1893, a Munic, l'escriptor bavarès Viktor Martin Otto Denk va publicar una de les primeres històries de la literatura catalana, la primera escrita en alemany, la qual té per títol *Introducció a la història de la literatura catalana antiga des dels seus inicis fins al segle XVIII. Amb nombrosos exemples, notes bibliogràfiques, literàries i crítiques i un glossari*.¹ Per la seva magnitud (510 pàgines), es tracta d'una obra de primera importància en el panorama de la historiografia literària catalana del segle XIX. Tot i així, el text mai no ha estat reeditat, ni traduït al català ni a cap altra llengua, i és àmpliament desconegut.² Pel que sabem, el seu autor, que va ser igualment un autor literari i un polígraf polifacètic, mai no ha suscitat l'interès de la catalanística i poques són les ratlles que se li han dedicat des de la germanística en poc més d'un parell d'articles de diccionari. L'escassa prominència de l'autor es deu a factors tant textuals com personals. Tanmateix, això no justifica que s'hagi de continuar desconeixent qui va presentar la literatura catalana antiga en el seu conjunt per primera vegada al públic germanoparlant.

1. Otto Denk (1893). *Einführung in die Geschichte der altcatalanischen Litteratur von deren Anfängen bis zum 18. Jahrhundert. Mit vielen Proben, bibliographisch-litterarisch-kritischen Noten und einem Glossar*, Munic: M. Poessl. Està disponible en format digital al web de la Bayerische Staatsbibliothek.

2. Està publicat en paper per l'editorial Hansebooks, de Norderstedt, des de 2017. El títol *Einführung in die Geschichte der altcatalanischen Litteratur* s'ha adaptat a l'ortografia actual, però el cos del llibre és una reimpressió fotomecànica per comanda (*print on demand*) que no altera l'original.

Otto Denk va néixer el 23 de març de 1845 a la població de Schaching, a la Baixa Baviera. Es va educar al *Gymnasium* de Regensburg (Ratisbona) i va esdevenir professor, primer a la localitat igualment bavaresa de Vilshofen, després al seminari i hospici germanòfon de Roma, Santa Maria dell'Anima. Va continuar els estudis a Breslau i a Munic i, un cop obtingut el grau de doctor, va ser professor a Anglaterra, exiliat per raons polítiques. Realitzà, així mateix, estades a França i Itàlia. Tornat a Baviera, va ser professor a la institució d'ensenyança catòlica Cassianeum, a Donauwörth —que ha estat posteriorment notòria per les seves pràctiques pedagògiques abusives—, i va desplegar fins a la seva mort el 1918, a prop de Regensburg, una activitat publicista remarcable. A part de la seva feina d'editor de diverses revistes, va fundar la revista mensual catòlica *Der Aar* ('L'Àguila') l'any 1910 i en va ser director fins a la desaparició de la revista el 1913. A. Dreyer, l'autor de la necrologia d'Otto Denk a *Das Bayerland. Illustrierte Halbmonatsschrift für Bayerns Land und Volk* 29.9 (gener de 1918), fa constar que la seva història de la literatura catalana havia merescut al difunt l'honor de ser membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (tot i que aquest títol honorífic ja figura a la portada de l'*Einführung*) i que, als anys noranta, Denk havia refusat una plaça de lector d'alemany que se li havia ofert des de la Universitat de Barcelona. El *Deutsches Schriftstellerlexikon 1830-1880* (Berlín: Akademie-Verlag, 1998) registra vuitanta-vuit títols independents de l'autor, publicats a partir de 1872, entre els que porten el nom de pila de l'autor, Otto Denk, i el seu pseudònim i gentilici, Otto von Schaching. En el context de l'imperi alemany unificat de Bismarck i marcat pel protestantisme, Otto Denk va militar a favor d'un ultramuntanisme i un patriotisme bàvar que es va eclipsar en certa manera un cop començada la Gran Guerra, quan els seus escrits prenen un to més marcadament germànic. Al llarg de tota la seva carrera publicista, Denk compagina l'escriptura ficcional amb la factual de l'historiador i polemista. En la seva vessant literària, publica poemaris com la seva òpera prima, *Blumen aus dem Gottesgarten* ('Flors del jardí de Déu', 1872) o el recull *Immergrün. Ein Cyclus lyrisch-epischer Gedichte für Deutschlands Mütter* ('Sempreverd. Un cicle de poesies liricoèpiques per a les mares d'Alemanya', 1873), al costat de narracions literàries que porten títols explícitament antiliberals, en una primera fase, i agafen un caire més marcadament històric i regional, en una segona, quan dominen la producció de l'autor. En la seva vessant d'historiador i pedagog, que Otto Denk no abandonarà mai al llarg de la seva carrera, publica obres com una biografia de Maximilià I, príncep elector de Baviera (1876),

seguida d'una polèmica lingüística contra els gallicismes en la llengua alemanya (1885) i de l'estudi *Geschichte des gallo-fränkischen Unterrichts- und Bildungswesens. Von den ältesten Zeiten bis auf Karl den Großen* ('Història de l'ensenyament i formació a la Gàl·lia dels francs. Des dels temps més antics fins a Carlemany', 1892), així com una biografia dels editors de Regensburg, Friedrich Pustet pare i fill (1904).

Els temes de la península Ibèrica travessen tant l'obra literària com la històrica d'Otto Denk; tanmateix, sense formar l'epicentre ni de l'una ni de l'altra. Les vuit obres amb referències ibèriques s'escalonen entre els anys 1888 i 1895, amb una única excepció posterior, que és la traducció i edició del petit recull *Zarzamora und andere spanische Novellen* (1914), constituït en gran part per la traducció de la novel·la homònima de Miguel Ramos Carrión.³ En l'escassa dècada d'anys que va ser més marcada per l'interès ibèric, Otto Denk s'estrena com a catalanòfil amb un breu estudi històric de poc més de vuitanta pàgines sobre la casa comtal de Barcelona: *Die Grafen von Barcelona von Wilfried I. bis Ramon Berenguer IV* (1888). Concentrant-se en els personatges dels comtes, les seves connexions amb altres dinasties i les seves lluites contra els prínceps musulmans de la península, l'obra presenta el comtat de Barcelona com el baluard europeu contra l'islam. Otto Denk assenyalava Pròsper de Bofarull, l'autor de *Los condes de Barcelona vindicados*, com a inspirador fonamental de la seva obra. Cinc anys després d'aquest llibret, Denk ja presenta la peça central de la seva feina de catalanòfil: *l'Einführung in die Geschichte der altkatalanischen Literatur* es publica a la casa muniquesa de l'editor Pössl. Amb ella, l'autor fa culminar i conclou alhora la seva feina d'historiògraf de Catalunya, bo i encaminant els seus interessos ibèrics cap a feines de traductor i d'autor literari. Així, Otto Denk revisa, l'any següent, la traducció alemanya de les *Cartas a un escéptico en materia de religión*, de Jaume Balmes, traduïdes originalment per Franz Lorinser amb el títol *Briefe an einen Zweifler* (Regensburg 1852¹, 1894⁵). El mateix any duu a terme una altra revisió balmesiana: *El criterio* havia sortit com a *Der praktische Verstand* el 1862, traduït del francès per Heinrich Brinckmann, i Otto Denk l'actualitza per a la tercera edició de 1894, a la casa Manz de Regensburg, ara a partir de l'original en castellà.

Després de la seva història de la literatura catalana, Otto Denk —o Otto von Schaching— continua publicant nombroses narracions literàries i alguns

3. RAMOS CARRIÓN, Miguel (1899). *Zarzamora*, Barcelona: Elzevir.

estudis històrics, així com traduccions d'autors prominents com Alessandro Manzoni i Charles Dickens. Tres d'aquestes narracions, publicades poc després de l'*Einführung in die altkatalanische Literatur*, tracten de matèria ibèrica. Són els relats *Zwei Waffenbrüder* ('Dos germans en armes', 1894) i *Kreuz und Ring* ('Creu i anell', 1894), així com una recreació abreujada del *Don Quixot*, de Miguel de Cervantes, amb el títol *Der verrückte Junker* ('El gentilhome boig', 1895). Finalment sortiran, ja dues dècades després, les esmentades novel·les curtes del volum *Zarzamora*.

El relat històric *Zwei Waffenbrüder. Ein historisches Gemälde aus dem 14. Jahrhundert* ('Dos germans en armes. Quadre històric del segle XIV') està basat en la *Crònica* de Ramon Muntaner i arriba fins a una cinquena edició, publicada al voltant de l'any 1930. *Zwei Waffenbrüder*, imprès en lletra gòtica, com era costum a Alemanya fins molt entrat el segle XX, està dedicat a un catalanista i traductor, Benet Roura i Barrios,⁴ amb les paraules «Al seu estimat amich y entusiastich catalanista En Benet R. Barrios, Dr. med. en Barcelona, com penyora de la més alta consideració y afecte. Lo Autor», impreses en llengua catalana i en lletra llatina. Quan Otto Denk, l'any 1894, va fer aquesta seva versió parcial de la *Crònica* de Muntaner, adaptada per al públic jove, ja feia més de cinquanta anys que l'obra de Muntaner havia estat traduïda per Karl Lanz —el primer llibre traduït del català a l'alemany al segle XIX— i publicada en dos volums a Leipzig.⁵ En el seu pròleg, Denk assenyala que s'ha concentrat en els episodis protagonitzats per Roger de Flor i el mateix Ramon Muntaner i n'ha pogut triar la part més «aventurosa i romàntica», que més interès té per als lectors joves, sense per això «desviar-se de les bases de la veritat històrica».⁶

L'altre relat, *Kreuz und Ring. Erzählung aus dem 15. Jahrhundert der spanischen Geschichte* ('Creu i anell. Relat del segle XV de la història espanyola'), amb

4. Benet Roura i Barrios (1866-1915), veg. Duran i Tört, Carola (2006), «Un viatger empedreït: Benet Roura i Barrios, ambaixador de la literatura catalana», dins *Estudis de llengua i literatura catalanes. Miscel·lània Joan Veny*, vol. 8, Barcelona: Abadia de Montserrat, pp. 31-68.

5. [Ramon Muntaner] (1842). *Chronik des edlen En Ramon Muntaner. Aus dem Catalanischen des vierzehnten Jahrhunderts übersetzt von Dr. K. Fr. W. Lanz*, 2 vols., Leipzig: Engelmann.

6. Citant lliurement les paraules de Georg G. Gervinus, diu: «Und doch könnte [...] der Jugend kein Buch geboten werden, welches den Vorstellungen von Ritterlichkeit und Rittertum so sehr entspricht, als die Chronik Muntaners, und welches dabei den Vorteil besitzt, daß es trotz des abenteuerlichen und romantischen Charakters, der es auszeichnet, dennoch nie vom Boden der geschichtlichen Wahrheit abirrt» (Schaching 1930: 7).

el subtítol de construcció un xic desafortunada, arriba, l'any 1922, fins a la seva cinquena edició. Està ambientat a l'Aragó del segle XV i les seves pàgines prologals esbossen un context històric en què els Reis Catòlics haurien triomfat sobre els musulmans, però estarien altament amenaçats pels jueus, falsament convertits al cristianisme per arrabassar el poder als regnes ibèrics. En aquestes circumstàncies, l'establiment del tribunal de la inquisició aragonesa i el nomenament de «Pedro Arbues, Doktor der Theologie und Domherr von Saragossa» i «Kaspar Juglar, ein Dominikanermönch», l'any 1484, són presentats com a fets portadors d'esperança. La inquisició acabada d'establir pateix aviat les maquinacions dels malvats conversos, reunits al voltant de «Baruch ben Scheschet», que desemboquen en l'assassinat de l'innocent inquisidor i, de retruc, en l'expulsió dels jueus no conversos. Amb la tria i descontextualització de l'episodi històric de la mort de Pedro Arbués, Denk tergiversa els papers històrics en funció del seu programa ultracatòlic i antiliberal, que en altres contextos narratius agafa caires antifrancesos, antirussos (i probúlgars), així com antianglesos (i proirlandesos). En canvi, Catalunya i Espanya o Castella no són presentades enlloc com a forces polítiques antagoniques. El conflicte es mou entre religions, com en *Kreuz und Ring*. En canvi, la narració *Der Ewige Jude* ('El jueu etern'), contràriament al que el seu títol podria fer témer, no tracta directament de la llegenda homònima antijudaica, sinó de la figura d'un baró forassenyat que es creu que és el jueu errant. En general, les narracions d'Otto Denk, amb el seu posicionament ideològic més que palès, estan dirigides al públic jove i popular.

Einführung in die Geschichte der altkatalanischen Literatur (1893) va dedicat a la infanta Maria de la Paz, muller del príncep Lluís Ferran de Baviera (Ludwig Ferdinand von Bayern) i princesa de Baviera per matrimoni, i que a l'època ja vivia al palau de Nymphenburg, a Baviera. Otto Denk li dedica una obra que dona testimoni d'un esforç de caire bàsicament científic, però amb el to de recreació viva i les valoracions categòriques pròpies de certa historiografia d'encuny romàntic. L'obra té un abast impressionant, ja que cobreix la literatura catalana des dels orígens trobadorescos fins a Bonaventura Aribau, i inclou noms d'autors poc documentats. En l'abordatge d'Otto Denk, el concepte de «literatura» abraça, en un primer lloc d'importància, també la historiografia. Així, tots tres períodes cronològics de la seva obra comencen, en la part dedicada a la prosa, amb un capítol dedicat a la historiografia: la crònica medieval inaugura la primera part de l'obra (segles XIII i XIV), els historiadors tardomedievals i humanistes com Boades, Tomic i Carbonell obren

el segon període (segles xv i xvi), i noms com el de Jeroni Pujades fan d'introducció al tercer apartat cronològic, que abraça els segles xvii i xviii. Si els tres parells de segles defineixen l'estructura cronològica de base del volum, Denk hi introdueix una modificació per adaptar l'esquema a les circumstàncies particulars del segon gran gènere: la poesia. En aquesta part, que inclou també el drama, encara que de manera marginal, el tercer període comença ja a mitjan segle xv. La poesia lulliana i els trobadors ocupen el primer període; el segon comença l'any 1393 amb l'establiment del Consistori de la Gaia Ciència a Barcelona, i el tercer, doncs, amb Pere Serafi, pels volts de l'any 1550, i s'estén fins a la Renaixença. Ni l'esquema 'clàssics vs. decadència' no és aprofitat per donar nom a les èpoques, ni l'epocalització moderna europea, «edat mitjana - Renaixement - barroc - il·lustració», no hi té cap rellevància apreciable.

Denk treballa sobre una base bibliogràfica considerable, que ocupa sis pàgines de referències i engloba des de les obres literàries originals i els bibliògrafs espanyols del segle anterior, passant per les històries de la literatura existents —Cambouliu, Milà i Fontanals, Pers i Ramona, Sismonde de Sismondi, Tubino—, fins a les obres d'historiografia literària ibèrica que la naixent filologia romànica havia produït en alemany, amb autors com Bouterwek, Diez, Helfferich, Mussafia, Schack, Ticknor o Wolf. D'entre tots ells, F. R. Cambouliu i Adolf Helfferich mereixen una menció explícita a les pàgines prologals de l'autor, que coneix personalment, a més a més, els professors Rubió, pare i fill.

El discurs historiogràfic d'Otto Denk, acompanyat de notes que indiquen la procedència dels materials, flueix en un estil marcadament viu, ple d'imatges i de metàfores orgàniques. El text es concentra en la personalitat dels autors i els continguts narratius dels textos, abunda en informacions concretes i es troba enriquit per extenses citacions de les obres analitzades, en català i sense traducció. Com afirma al pròleg, Denk pressuposa coneixements de provençal antic entre el seu públic, que facilitaríen la comprensió, ajudada encara per un glossari final. En la part dedicada a la literatura en prosa, destaquen, per una banda, els elogis incondicionals que es mereix Ramon Muntaner. Ramon Llull és tot seguit presentat com a missioner, místic i pare de l'Art, però sobretot com a autor de les seves dues novel·les, de les quals el *Blaquerna* està tan extensament resumit com ho serà més endavant el *Tirant* de Martorell. A més a més, Llull és celebrat com a autor d'un poema èpic, apòcrif, que ja es troba en les *Obras rimadas de Ramon Llull*, de Jeroni Rosselló, amb el títol «El

Conqueriment de Maylorqua», en edició bilingüe i àmpliament comentada. La literatura de saviesa, incloent-hi la narrativa lul·liana breu del *Llibre de les bèsties*, interessa a Denk sobretot per la seva ascendència indiana. A l'extrem oposat dels elogis a Ramon Muntaner, destaquen els atacs exacerbats dirigits contra els humanistes italians a la cort aragonesa de Nàpols, per la seva suposada falta de moral i el seu paganisme d'ascendència antiga (pp. 171-175). Igualment en el segon període del seu esquema cronològic, que comença amb els historiadors humanistes, Denk constata una davallada de la historiografia a partir del segle XV, encara acompanyada en aquests moments per un floriment de la literatura. Aquesta no empenirà la seva davallada fins al segle següent, «denn so stand es in den Sternen geschrieben» (p. 165, 'car així estava escrit en les estrelles'). La «debilitat» de la literatura catalana, cada vegada més accentuada, no rau, tanmateix, en la seva prosa, que és en general «forta», sinó en la poesia (p. 166). En el seu primer moment, la poesia lul·liana s'havia guanyat grans elogis allà on no és teològica, i sí testimoni de vivències religioses intenses, sia en la memòria de la Passió, sia en la recreació dels patiments de Maria o sia en el *Desconhort*, que és entès com una «introspecció del poeta al seu interior, un escrutini de la consciència de gran format». ⁷ Pocs poetes, llevat d'Ausiàs March, que supera Petrarca, es mereixeran una apreciació comparable. Si la història externa dels dos consistoris de la Gaia Ciència i les *Lleis d'amors* encara són àmpliament ressenyades, «l'artificialisme d'alguns trobadors» i, encara menys, Roís de Corella amb les «flors malaltisses» de la seva poesia («kranke Blüten», p. 178), no són vistos amb bons ulls. I si l'humanisme, segons Denk, va marcar un primer punt d'inflexió en l'evolució de la prosa catalana, el moment que s'hi correspon en la poesia es troba en l'obra de Joan Boscà, amb el seu abandó gairebé complet de la llengua catalana. Tanmateix, ni Corella, ni Boscà, ni els gongoristes amb les seves tries de llengua i estil, poc apreciades, no reben la violència amb què Otto Denk ataca quan la moral es posa en qüestió: a Vicent Garcia, més li hauria valgut no agafar mai la ploma. Tot plegat, l'evolució de la poesia catalana duu al «segle XVIII i, per tant, a l'últim acte d'un drama que, només ara, es presenta com una tragèdia veritablement atterradora». ⁸ Otto Denk fa un

7. «eine Einkehr des Dichters in sein Inneres, als eine Gewissenserforschung im grossen Stile» (p. 206).

8. «18. Jahrhundert und damit dem letzten Akt eines Dramas, das erst jetzt zu einem wahrhaft erschütternden Trauerspiel sich gestaltet» (p. 187).

relat de decadència, sense esmentar aquesta paraula, des dels cims ocupats per Ramon Muntaner i Ramon Llull fins al punt més baix, on se situa Antoni de Capmany. Amb aquest darrer, s'acaba l'*altkatalanische Literatur* i comença una represa formidable, que ja no serà objecte de l'esforç historiogràfic d'Otto Denk.

BIBLIOGRAFIA

- DENK, Otto (1888). *Die Grafen von Barcelona von Wilfred I. bis Ramon Berenguer IV. Geschichtliche Abhandlung*, Munic: Huttler.
- DENK, Otto (1893). *Einführung in die Geschichte der altcatalanischen Litteratur von deren Anfängen bis zum 18. Jahrhundert. Mit vielen Proben, bibliografisch-litterarisch-kritischen Noten und einem Glossar*, Munic: Pössl.
- DENK, Otto (1894^s). *Jacob Balmes: Briefe an einen Zweifler*, traducció revisada per Otto Denk, Ratisbona: Manz.
- DENK, Otto (1894^s). *Jacob Balmes: Der praktische Verstand*, traducció revisada per Otto Denk, Ratisbona: Manz.
- DENK, Otto (1894). *Kreuz und Ring. Eine geschichtliche Erzählung aus dem 15. Jahrhundert*, Ratisbona: Nationale Verlagsanstalt.
- DENK, Otto (1894). *Zwei Waffenbrüder. Ein historisches Gemälde aus dem 14. Jahrhundert. Für die Jugend entworfen*, Ratisbona: Nationale Verlagsanstalt.
- DENK, Otto (1895). *Der verrückte Junker. Eine heitere Geschichte für das Volk und die reifere Jugend. Dem Spanischen nacherzählt*, Ratisbona: Nationale Verlagsanstalt.
- DENK, Otto (1914). *Zarzamora und andere spanische Novellen. Übersetzt und herausgegeben von O. D.*, Ratisbona: Habel.